

KLUCZE DO OZNACZANIA
OWADÓW POLSKI

Opracowanie zbiorowe

Kolegium Redakcyjne: mgr A. Goljan, prof. dr T. Jaczewski
(przewodniczący), mgr M. Mroczkowski (sekretarz), prof. dr
J. Nast, prof. dr J. Noskiewicz, prof. dr M. Nunberg, prof.
dr J. Prüffer, prof. dr St. Smreczyński, prof. dr J. Stach, prof.
dr K. Strawiński, prof. dr J. Urbański, doc. dr A. Wróblewski.

Część XII

Skorki — *Dermaptera*

(z 13 rysunkami)

Opracował

dr WŁADYSŁAW BAZYLUK

WARSZAWA 1956

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

SKORKI — *DERMAPTERA*

Opracował
dr WŁADYSŁAW BAZYLUK

SPIS TREŚCI

I. Część ogólna	3
1. Wstęp	3
2. Budowa zewnętrzna skorków	4
3. Biologia skorków	5
4. Znaczenie praktyczne skorków	5
5. Sposoby zbierania i przechowywania skorków	6
II. Przegląd systematyczny	6
III. Klucze do oznaczania	7
IV. Piśmiennictwo	14
V. Skorowidz nazw systematycznych łacińskich	14

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Wstęp

Skorki — *Dermaptera* są grupą słabo opracowaną w Polsce, gdyż nikt się nią specjalnie nie zajmował. Są one owadami klimatu ciepłego, niektóre tylko docierają do stref podbiegunowych (tundra). Wszystkich dotychczas znanych gatunków jest około 1000, z czego w Palearktyce występuje zaledwie 106, a w Polsce tylko 6 gatunków.

Rząd *Dermaptera* dzieli się na cztery podrzędy: 1) *Archidermaptera*, do którego należą gatunki dziś już nieżyjące (żyły w erze mezozoicznej), 2) *Ari-xenioidea* — pasożyty żyjące na malajskich nietoperzach, 3) *Diploglossata* — pasożyty tropikalnych gryzoni oraz 4) *Forficuloidea*.

U nas występuje tylko podrząd *Forficuloidea*, w którym niektórzy badacze wyróżniają dwie nadrodziny: *Protodermaptera* i *Eudermaptera*.

Przedstawiciele nadrodziny *Protodermaptera* charakteryzują się parzystym aparatem rozrodczym z parzystym prąciem. Pygidium samca proste. U nas tylko jedna należąca tu rodzina — *Labiduridae*.

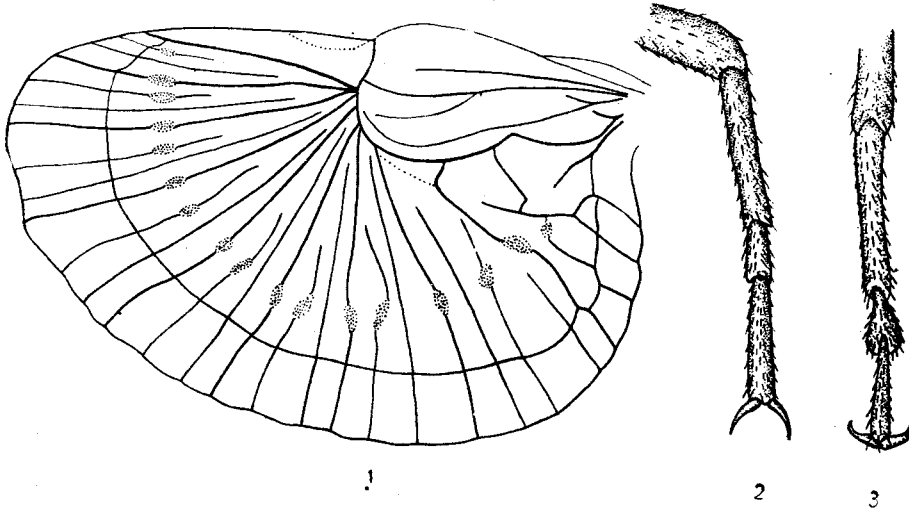
Przedstawiciele nadrodziny *Eudermaptera* charakteryzują się pojedynczym aparatem rozrodczym z pojedynczym prąciem. Pygidium samca często ma kolce i wypukliny. U nas dwie rodziny: *Labiidae* i *Forficulidae*.

2. Budowa zewnętrzna skorków

Budowa ciała skorków jest podobna do budowy ciała prostoskrzydłych — *Orthoptera*¹; tu będą omówione tylko różnice.

Głowa (caput) sercowata, z wyraźnymi szwami, osadzona poziomo.

Oczy (oculi) małe, ich poszczególne oczka okrągłe. Przyoczek (ocelli) brak lub są silnie zredukowane.

Rys. 1—3. (1 — według BIEJ-BIJENKI, pozostałe oryg.).

1 — *Forficula auricularia* L., skrzydło. 2 — *Labidura riparia* (PALL.), tylna stopa. 3 — *Forficula auricularia* L., tylna stopa.

Czułki (antennae) zbudowane z paciorkowatych członów, których liczba dochodzi najwyżej do 50.

Tułów (thorax) zbudowany jest z trzech pierścieni. Przedplecze (pronotum) płaskie, kwadratowe lub prostokątne, bez bocznych płatów.

Pokrywy (elytra) i skrzydła (alae) dobrze rozwinięte, czasem brak ich całkowicie. Pokrywy krótkie, sięgają najwyżej do połowy odwłoka, zgrubiałe, bez użytkowania. Skrzydła błoniaste, ich użytkowanie uproszczone (rys. 1). Przedni brzeg skrzydeł zwykle zgrubiały, w spoczynku wystaje spod pokryw.

¹ Patrz: Wł. BAZYLUK, «Klucze do oznaczenia owadów Polski», część XI, Prostoskrzydłe — *Orthoptera* (w druku).

Wszystkie nogi jednakowe, bieżne; stopy 3-członowe, zakończone pazurkami, bez przyłg (rys. 2, 3).

Odwłok (abdomen) silnie zesklekotyzowany, u samców zbudowany jest z 10 płytek grzbietowych, czyli tergów (terga) i 9 płytek brzusznych, czyli sternitów (sterna), u samic tergów jest 8, a sternitów 7; płytki boczne (pleurae) są w zaniku u obydwu płci. Ostatni tergit jest większy od poprzednich (rys. 7—13), za nim znajduje się płytka odbytowa (pygidium) zakończona metapygidium i płytką końcową, czyli telsonem. U obydwu płci przysadki odwłokowe (cerci) są bardzo duże i silnie zesklekotyzowane, słabiej u form pasożytniczych; one to tworzą charakteryzujące całą grupę szczypce, czyli cęgi. Wyrostków ryłkowych i pokładełka skorki nie mają. Aparat kopulacyjny samca znajduje się między IX i X sternitem.

3. Biologia skorków

Skorki są owadami hygrofilnymi i raczej ceniolubnymi, przebywają w odpadkach pochodzenia zwierzęcego i roślinnego, występując często gromadnie; niektóre odżywiają się żywymi roślinami lub zwierzętami.

Przeobrażenie przechodzą niezupełne. Samica po zapłodnieniu składa jaja do otworu zrobionego przez siebie w wilgotnej ziemi, najczęściej pod kamieniami. Opiekuje się jajami aż do wylęgu larw. Rozwój larw trwa od kilku tygodni do kilku miesięcy. Nasze gatunki przzimowują bądź jako postacie dorosłe, bądź jako larwy. U skorków znane jest zjawisko występowania tego samego gatunku w dwu formach: długo- i krótkoszczypcowej.

Biologia skorków jest stosunkowo słabo poznana.

Z gatunków występujących w Polsce na piaskach żyje *Labidura riparia* (PALL.), na łąkach i pastwiskach *Labia minor* (L.), w wielu środowiskach *Forficula auricularia* L., w lasach zaś *Apterygida media* (HAGENB.) i *Chelidurella acanthopygia* (GÉNÉ).

4. Znaczenie praktyczne skorków

Nielicznie reprezentowany w naszej faunie rząd skorków nie ma większego znaczenia gospodarczego. Z naszych gatunków jedynie *Forficula auricularia* L. może wyrządzać poważniejsze szkody w ogrodach i sadach przez ogryzanie i wyjadanie pręcików i słupków w kwiatkach hodowanych roślin, może on także wyrządzać szkody w zbożach wyjadając niedojrzałe jeszcze ziarna; do pewnego stopnia może być pożyteczny przez zjadanie mszyc. Niektóre, np. *Labidura riparia* (PALL.), mimo drapieżnego trybu życia nie mają znaczenia gospodarczego, gdyż występują na nieużytkach. O pozostałych naszych skorkach niewiele możemy powiedzieć z powodu braku znajomości ich biologii.

5. Sposoby zbierania i przechowywania skorków

Skorki zbiera się w ściółce leśnej, pod kamieniami, korą drzew, w nawozie zwierzęcym, nadto strząsa się je z drzew i krzewów. Do ich połowu używa się również metody koszenia. Niektóre gatunki przylatują do światła. Sposoby przechowywania i opracowywania są podobne jak u przedstawicieli rzędu prostoskrzydłych — *Orthoptera*; warto zaznaczyć, że skorki można konserwować w 75% alkoholu.

II. PRZEGLĄD SYSTEMATYCZNY

Gatunki znalezione w Polsce oznaczono gwiazdką. Synonimy wyróżniono petitem.

Rząd: *Dermaptera*.

Podrząd: *Forficuloidea*.

Dermaptera s. str.

Rodzina: *Labiduridae*.

Podrodzina: *Labidurinae*.

Rodzaj: *Labidura* LEACH, 1815.

Gatunek: **Labidura riparia* (PALLAS, 1773).

Forficula gigantea FABRICIUS, 1793.

Rodzina: *Labiidae*.

Podrodzina: *Labiinae*.

Rodzaj: *Labia* LEACH, 1813.

Gatunek: **Labia minor* (LINNAEUS, 1758).

Rodzina: *Forficulidae*.

Podrodzina: *Forficulinae*.

Rodzaj: *Forficula* LINNAEUS, 1758.

Gatunek: **Forficula auricularia* LINNAEUS, 1758.

**Forficula auricularia* f. *cyclolabia* FIEBER, 1853.

**Forficula auricularia* f. *macrolabia* FIEBER, 1853.

Rodzaj: *Anechura* SCUDDER, 1876.

Gatunek: **Anechura bipunctata* (FABRICIUS, 1781).

Rodzaj: *Apterygida* WESTWOOD, 1840.

Gatunek: **Apterygida media* (HAGENBACH, 1822).

Rodzaj: *Chelidurella* VERHOEFF, 1902.

Chelidura auct., nec LATREILLE, 1825, part.

Gatunek: **Chelidurella acanthopygia* (GÉNÉ, 1832).

Chelidurella transsilvanica EBNER, 1932.

III. KLUCZE DO OZNACZANIA

Rząd: SKORKI — *DERMAPTERA*

Ciało wydłużone i mniej lub bardziej spłaszczone, pokryte dosyć mocnym pancerzem barwy od żółtej przez brunatną aż do czarnej. Głowa sercowata, osadzona poziomo, na niej paciorkowate czułki i para niedużych oczu. Przyoczek brak lub są silnie zredukowane. Narządy gębowe typu gryzącego. Przedplecze kwadratowe lub prostokątne. Nogi bieżne, stopy u dzisiaj żyjących gatunków 3-członowe. Pokrywy krótkie i zgrubiałe, skrzydła o uproszczonym użytkowaniu. U niektórych gatunków brak skrzydeł i pokryw. Odwłok długi, spłaszczony, z cęgami na końcu. Ani wyrostków rylcowych, ani pokładełka nie ma. Skorki przechodzą przeobrażenie niezupełne.

W Polsce występuje tylko jeden podrząd.

Podrząd: *FORFICULOIDEA*

Klucz do oznaczania rodzin

1. Drugi człon stóp walcowaty, węższy lub tej samej szerokości co trzeci (rys. 2). U naszych gatunków pokrywy i skrzydła rozwinięte u obydwu płci. Prącie parzyste lub pojedyncze (rys. 4) 2.
- Drugi człon stóp sercowaty, szerszy od trzeciego (rys. 3). U naszych gatunków pokrywy mniej lub bardziej rozwinięte, skrzydeł u niektórych gatunków brak. Prącie pojedyncze (rys. 5, 6) . . . *Forficulidae*, str. 10.
2. Ostatni tergit odwłokowy zrośnięty z pygidium, poza którym znajduje się płytka końcowa, czyli telson. Aparat kopulacyjny i prącie parzyste. Formy duże, o długości ciała 13—26 mm, o nogach długich i wysmukłych, szczypcach długich i czułkach 25—35-członowych *Labiduridae*, str. 7.
- Ostatni tergit odwłokowy nie zrośnięty z pygidium, płytki końcowej brak, na pygidium jest przynajmniej jeden wyrostek. Aparat kopulacyjny i prącie pojedyncze. Formy małe, o długości ciała 5—6 mm, o nogach i szczypcach krótkich i czułkach zaledwie 10—15-członowych . . . *Labiidae*, str. 9.

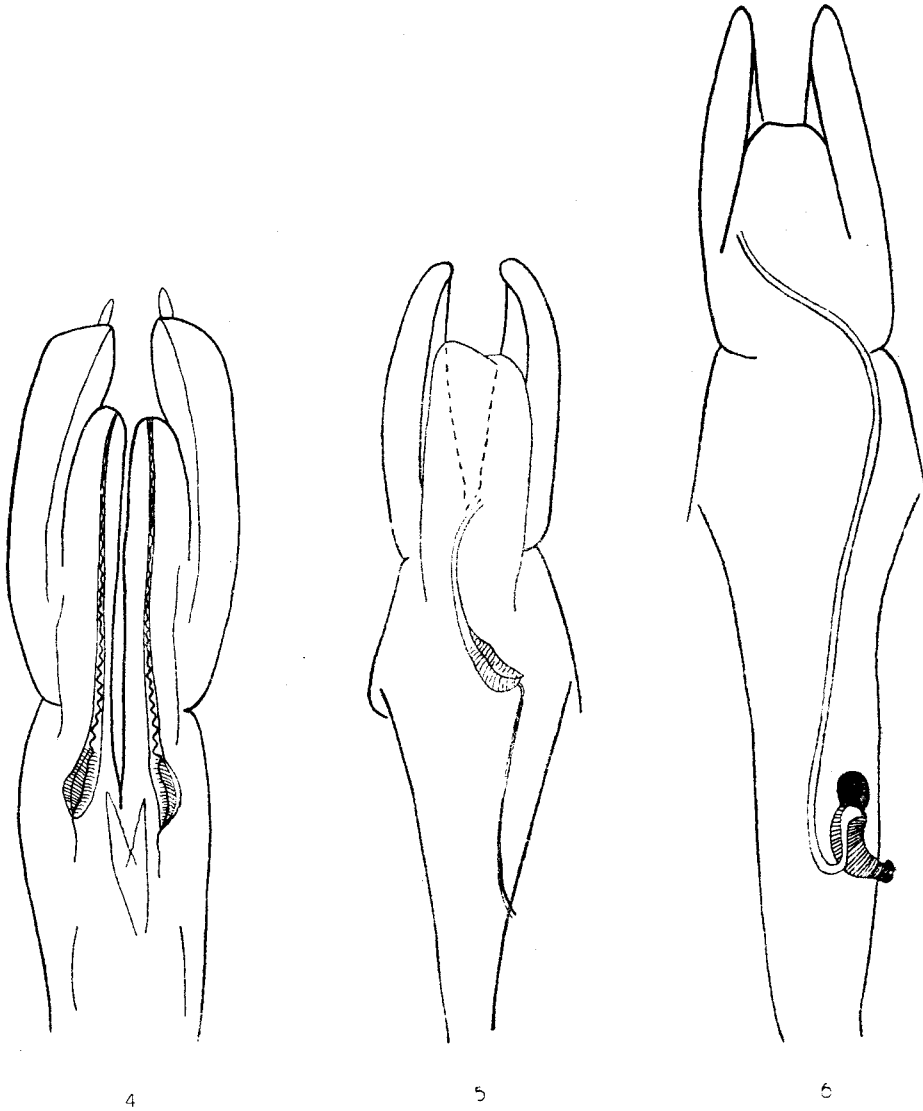
Rodzina: *LABIDURIDAE*

Gatunki tu należące charakteryzują się parzystym aparatem kopulacyjnym i parzystym prąciem. Pygidium nie jest zrośnięte z ostatnią tarczką grzbietową odwłoka; oprócz pygidium wykształcone jest metapygidium i telson. Owady różnej wielkości, o szczypcach wykształconych różnorodnie.

U nas występuje tylko jedna podrodzina.

Podrodzina: *Labidurinae*

W Polsce występuje tylko jeden rodzaj z jednym gatunkiem charakteryzującym się długimi i delikatnymi nogami i słabo rozpłaszczonym ciałem, o prawie równoległych bokach.

Rys. 4—6. Aparaty kopulacyjne samców. (Według BIEJ-BIJENKI).

4 — *Labidura riparia* (PALL.). 5 — *Forficula auricularia* L. 6 — *Anechura bipunctata* (FABR.).

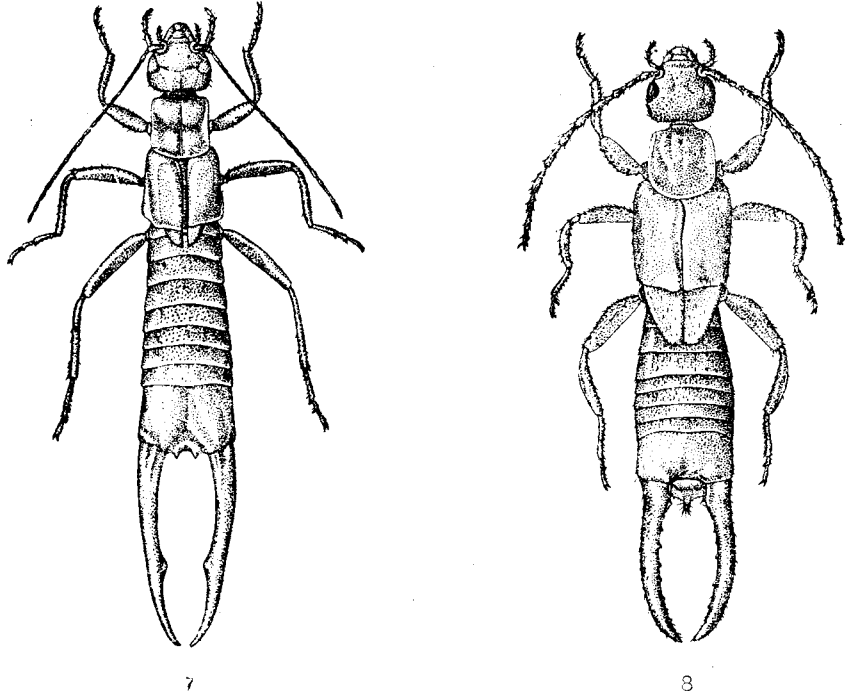
Rodzaj: **Obciążnica** — *Labidura* LEACH

Owady duże, o długości ciała do 26 mm. Czułki 25—35-członowe. Przedplecze prawie kwadratowe. Pokrywy i skrzydła rozwinięte. Pygidium ukryte pod ostatnim tergitem. Szczypce samca u podstawy oddalone od siebie, z ząbkami lub bez nich, u samicy prawie stykają się i są równoległe.

Jeden gatunek krajowy.

Barwa ciała od jasnożółtawej do rudej, z brunatnymi plamami. Szczypce samca lekko wygięte, mające na środku strony wewnętrznej ząb. Szczypce samicy proste, z ząbkami na wewnętrznej stronie. Długość ciała samca 8,7—26 mm, samicy 9,7—22 mm, szczypiec samca 3,2—14 mm, samicy 3—6,5 mm. Rys. 7. Na piaskach nadrzecznych, nadmorskich i wydmach, pod kamieniami itp. Gatunek kosmopolityczny. W całym kraju dosyć często spotykany.

..... *L. riparia* (PALL.).

Rys. 7, 8. Samce. (Oryg.).

7 — *Labidura riparia* (PALL.). 8 — *Labia minor* (L.).

Rodzina: **LABIIDAE**

Rodzina ta charakteryzuje się tym, że samce mają zarówno aparat kopulacyjny jak i prącie pojedyncze. Metapygidium i telson nie wykształcone. Owady od małej do średniej wielkości. Czułki 10—25-członowe. Drugi

człon stóp walcowaty. Pokrywy rozwinięte; skrzydła rozwinięte, czasem ich brak.

W Polsce występuje tylko jedna podrodzina.

Podrodzina: *Labinae*

U nas występuje tylko jeden rodzaj.

Rodzaj: *Kleszczanka* — *Labia* LEACH

Owady małe, o czułkach 10—12-członowych. Przedplecze prawie kwadratowe. Pokrywy i skrzydła u większości gatunków rozwinięte. Stopy wysmukłe, tej samej długości co golenie. Drugi człon stóp mały. Szczypce wykształcone różnorodnie, u większości gatunków rozszerzone i oddalone od siebie. Pygidium różnego kształtu.

Jeden gatunek krajowy.

Barwa ciała żółtobrunatna, głowa czarniawa, nogi żółte. Ciało owłosione. Pokrywy i skrzydła dobrze rozwinięte u obydwu płci. Nogi krótkie. Odwłok lekko pośrodku rozszerzony. Szczypce samca długie, cienkie, przy podstawie nieco rozszerzone i oddalone od siebie, lekko wygięte, z 7—8 ząbkami po stronie wewnętrznej; szczypce samicy stykają się ze sobą i są prawie proste. Długość ciała 4—6,5 mm, szczypiec samca 1,3—2,5 mm, samicy 0,8—1,5 mm. Rys. 8. Gatunek kosmopolityczny. Na pastwiskach i wilgotnych miejscach, a nadto w oborach i w stajniach, w całej Polsce.

..... *L. minor* (L).

Rodzina: *FORFICULIDAE*

Ciało nieco spłaszczone lub prawie walcowate. Czułki 10—15-członowe. Przedplecze prawie kwadratowe. Pokrywy różnie wykształcone, skrzydeł często brak. Drugi człon stóp sercowaty. Szczypce różnie wykształcone, często u samca, a zawsze u samicy przy podstawie rozszerzone. Pygidium różnego kształtu. Aparat kopulacyjny i prącie pojedyncze.

W Polsce występuje tylko jedna podrodzina.

Podrodzina: *Forficulinae*

Klucz do oznaczania rodzajów

1. U obu płci skrzydła dobrze wykształcone 2.
- U obu płci skrzydeł brak 3.
2. Ramiona szczypiec samca rozpłaszczone i prawie stykające się u podstawy, w środku łukowato zgięte (rys. 9). U obydwu płci pokrywy jednobarwne. Czułki 10—15-członowe *Forficula* L., str. 11.
- Ramiona szczypiec samca słabo rozszerzone, prawie nie spłaszczone u podstawy i bardzo od siebie oddalone; ich końcowa część zadarta do góry.

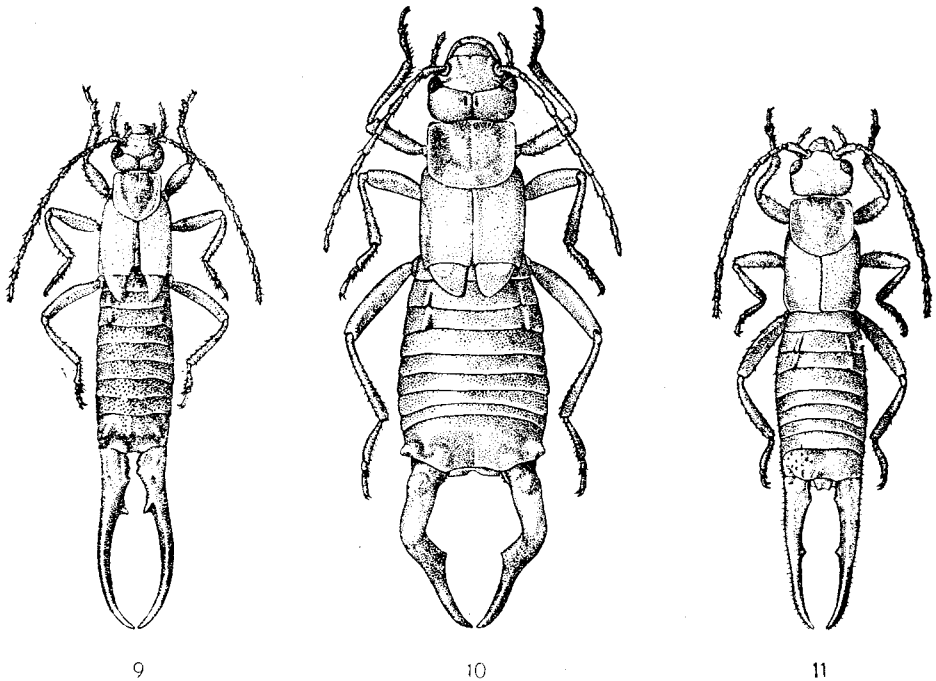
U obydwu płci w środku pokryw znajduje się jaśniejsza plama (rys. 10).
Czułki 12—13-członowe *Anechura* SCUDD., str. 12.

3. Pokrywy dobrze rozwinięte, dłuższe niż przedplecze, na końcu prosto ucięte (rys. 11). Czułki 12-członowe. Szczypce samca z guzkiem u podstawy i wyraźnym zębem pośrodku (rys. 11)
. *Apterygida* WESTW., str. 12.

— Pokrywy słabo rozwinięte, krótsze niż przedplecze, na końcu łukowato ucięte (rys. 12, 13). Czułki 13-członowe. Szczypce samca bez guzka u podstawy i bez zęba pośrodku (rys. 12, 13)
. *Chelidurella* VERH., str. 12.

Rodzaj: Skorek — *Forficula* L.

Ciało słabo spłaszczone. Głowa gładka, z wyraźnymi szwami. Czułki 10—15-członowe. Przedplecze podłużnie prostokątne lub kwadratowe. Pokrywy różnego kształtu i wielkości. Skrzydła dobrze wykształcone, czasem skrócone lub brak ich zupełnie. Nogi dosyć silne. U obydwu płci podstawa szczypiec rozszerzona, szczypce u samców łukowato wygięte, u samic proste

Rys. 9—11. Samce. (Oryg.).

9 — *Forficula auricularia* L. 10 — *Anechura bipunctata* (FABR.). 11 — *Apterygida media* (HAGENB.).

Pygidium samca małe, zaokrąglone, rzadziej większe i podłużne, u samicy proste i wąskie.

Jeden gatunek krajowy.

Barwa ciała żółtobrunatna, brzegi przedplecza jaśniejsze, nogi brudnożółte. Ciało nieowłosione. Szczypce różnej długości; u *f. macrolabia* FIEB. długie, u *f. cyclolabia* FIEB. krótkie. Ząb na wewnętrznej stronie szczypiec u samca leży bliżej podstawy. Długość ciała samca 9,5—15 mm, samicy 10—16 mm, szczypiec samca 4—9 mm, samicy 3,5—5 mm. Rys. 9. Wśród liści, kwiatów, nasion, pod kamieniami itp., w ogrodach, na polach, suchych łąkach i w lasach. Gatunek kosmopolityczny. W Polsce bardzo często spotykany.

..... *F. auricularia* L.

Rodzaj: **Zadzierka** — *Anechura* SCUDD.

Ciało krępe, słabo spłaszczone. Głowa gładka, z niewyraźnymi szwami. Czułki 12—13-członowe. Przedplecze poprzeczne, prostokątne lub kwadratowe. Pokrywy i skrzydła różnie wykształcone, na pokrywach jasna plama. Szczypce słabo rozszerzone, u podstawy oddalone od siebie, u samca wygięte łukowato w bok i do góry, u samicy proste. Pygidium samca szerokie, poprzeczne, samicy małe.

Z Polski podany jeden gatunek.

Barwa ciała ciemnobrunatna, czasami czarna, głowa czerwonawobrunatna, nogi rude. Na górnej stronie podstawy szczypiec samca trójkątny ząb. Czułki 12-członowe. Pokrywy na końcu prosto ucięte, z jasną plamą. Skrzydła dobrze wykształcone. Długość ciała samca 10—17 mm, samicy 9—14 mm, szczypiec samca 4,5—7 mm, samicy 3,5—5 mm. Rys. 10. Pod kamieniami i suchym nawozem, zwłaszcza w górach i na wyżynach. Europa, Azja. U nas podany tylko z Górnego Śląska.

..... *A. bipunctata* (FABR.).

Rodzaj: **Kikutnica** — *Apterygida* WESTW.

Ciało wysmukłe, prawie walcowate, owłosione. Czułki 12-członowe. Przedplecze prawie kwadratowe. Pokrywy dobrze wykształcone, skrzydeł brak. Szczypce u podstawy słabo rozszerzone, wysmukłe, u samca z ząbkami na wewnętrznej stronie. Pygidium wąskie.

W Polsce występuje jeden gatunek.

Barwa ciała żółtawa. Pokrywy dłuższe od przedplecza. Długość ciała samca 6—11 mm, samicy 7—9 mm, szczypiec samca 3,5—5 mm, samicy 2,2—2,5 mm. Rys. 11. Na drzewach, pod korą drzew i na kwiatkach. Europa. Z Polski znany dotychczas z Ostródy, Puław, Pińczowa, Niska, okolic Warszawy, Górnego Śląska i doliny Popradu.

..... *A. media* (HAGENB.).

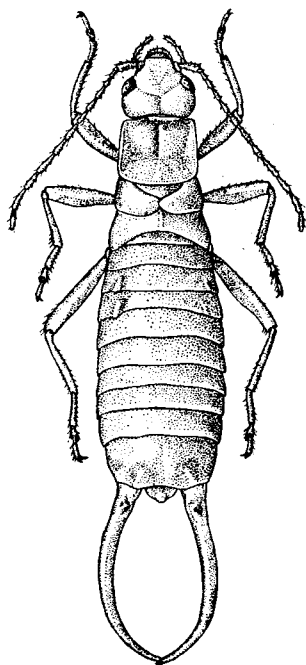
Rodzaj: **Kusokrywka** — *Chelidurella* VERH.

Ciało dosyć krępe, pośrodku rozszerzone. Czułki 13-członowe. Przedplecze poprzeczne, prostokątne. Pokrywy skrócone, łukowato ucięte, skrzydeł brak. Szczypce samca słabo rozszerzone u podstawy, łukowato wygięte, u samicy prawie proste. Pygidium samca trapezowate, samicy prostokątne.

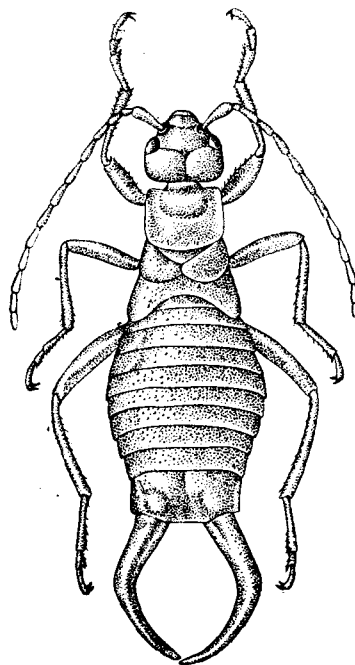
1. Długość ciała 6,5—12 mm. Szczypce samca łukowato wygięte; jego ostatni tergit odwłokowy z dwiema mocnymi wypuklinami. Pygidium samicy zwięzające się ku końcowi.

♀ Barwa ciała rudobrunatna lub żółtobrunatna, głowa ruda lub rudobrunatna, nogi żółtawe. Długość ciała samca 6,5—11 mm, samicy 7—12 mm, szczypiec samca 3,5—5,5 mm, samicy 2—2,5 mm. Rys. 12. Europa. W lasach, na drzewach i w ściółce, w całej Polsce.

..... *Ch. acanthopygia* (GÉNÉ).

12

13

Rys. 12, 13. Samce. (13 — według BIEJ-BIJENKI, 12 — oryg.).

12 — *Chelidurella acanthopygia* (GÉNÉ). 13 — *Ch. transsilvanica* EBN.

- Długość ciała 10—15,5 mm. Szczypce samca pośrodku lekko załamane, jego ostatni tergit odwłokowy z dwiema słabymi wypuklinami. Pygidium samicy niezwięzające się ku końcowi.

Barwa ciała jasnobrunatna, brzegi głowy, przedplecze, a także nogi i szczypce jaśniejsze. Długość ciała samca 10—13 mm, samicy 11,5—15,5 mm, szczypiec samca 4—4,5 mm, samicy 4—4,6 mm. Rys. 13. Ponieważ gatunek ten występuje na zachodniej Ukrainie i w Rumunii, być może i u nas znajduje się w południowo-wschodniej części kraju.

..... *Ch. transsilvanica* EBN.

IV. PIŚMIENICTWO

Dane dotyczące morfologii, anatomii i rozprzestrzenienia geograficznego skorków znajdują się w większości ogólnych opracowań dotyczących prostoskrzydłych.

Monograficznym opracowaniem większości gatunków palearktycznych jest:

1. G. J. BIEJ-BIJENKO. Nasjekomyje kozistokryłyje. W wydawnictwie zbiorowym «Fauna SSSR», Moskwa—Leningrad, 1936, X+240 str., 67 rys.

W opracowaniu tym, oprócz kluczy i opisów 78 gatunków — na 106 palearktycznych — omówiona jest budowa anatomiczno-morfologiczna, biologia i ekologia, taksonomia i filogeneza, charakterystyka i pochodzenie fauny skorków Palearktyki i ZSRR oraz ich znaczenie gospodarcze, a nadto piśmiennictwo.

Dane dotyczące rozprzestrzenienia skorków w Polsce można znaleźć w pracy:

2. J. ROŻNOWSKA. Kilka ciekawszych na obszarze Polski stanowisk skorków (*Dermaptera*) i karaluchów (*Orthoptera*, *Blattidae*). *Fragm. Faun. Mus. Zool. Pol.*, Warszawa, 2, 1934, str. 186—187.

V. SKOROWIDZ NAZW SYSTEMATYCZNYCH ŁACIŃSKICH¹

- acanthopygia* (GÉNÉ), *Chelidurella* 5, *Chelidurella* VERH. 6, 11, 12
6, 13*
— *acanthopygia* (GÉNÉ) 5, 6, 13*
Anechura SCUDD. 6, 11, 12
— *bipunctata* (FABR.) 6, 8*, 11*, 12
— *transsilvanica* EBN. 6, 13*
Apterygida WESTW. 6, 11, 12
— *media* (HAGENB.) 5, 6, 11*, 12
cyclolabia FIEB., *Forficula auricularia* f. 6, 12
Archidermaptera 3
Dermaptera 3, 6, 7, 14
Arixenioidea 3
Dermaptera s. str. 6
auricularia L., *Forficula* 4*, 5, 6, 8*,
11*, 12
Diploglossata 3
— f. *cyclolabia* FIEB., *Forficula* 6, 12
Eudermaptera 3, 4
— f. *macrolabia* FIEB., *Forficula* 6, 12
bipunctata (FABR.), *Anechura* 6, 8*,
11*, 12
Forficula L. 6, 10, 11
Blattidae 14
— *auricularia* L. 4*, 5, 6, 8*, 11*, 12
— — f. *cyclolabia* FIEB. 6, 12
— — f. *macrolabia* FIEB. 6, 12
Chelidura auct. nec LATR. 6
— *gigantea* FABR. 6

¹ Synonimy wyróżniono petitem. Liczby wytłuszczone oznaczają stronicę, na których znajdują się opisy, liczby z gwiazdkami oznaczają stronicę, na których znajdują się rysunki.

Forficulidae 4, 6, 7, **10**

Forficulinae 6, **10**

Forficuloidea 3, 6, 7

gigantea FABR., *Forficula* 6

Labia LEACH 6, **10**

— *minor* (L.) 5, 6, 9*, **10**

Labidura LEACH 6, **9**

— *riparia* (PALL.) 4*, 5, 6, 8*, **9***

Labiduridae 3, 6, 7

Labidurinae 6, 8

Labiidae 4, 6, 7, **9**

Labiinae 6, **10**

macrolabia FIEB., *Forficula auricularia* f. 6, **12**

media (HAGENB.), *Apterygida* 5, 6, **11***, **12**

minor (L.), *Labia* 5, 6, 9*, **10**

Orthoptera 4, 6, 14

Protodermaptera 3

riparia (PALL.), *Labidura* 4*, 5, 6, 8*, **9***

transsilvanica EBN., *Chelidurella* 6, **13***